

Burtnieku ezera pļavu un Vidusburtnieka pļavu atjaunošana notiek sekojošu projektu ietvaros:

Paliēņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā

Projekta norises laiks: 2004. – 2008. g.
Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE–Daba programma, Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma, Pasaules Vides fonds, Latvijas Vides aizsardzības fonds, Latvijas Republikas Vides ministrija.

Norises vietas: 15 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas - *Natura 2000* vietas visā Latvijā.
Projekta mērķi:
 - bioloģiski vērtīgāko un pašlaik aizaugošo paliēņu pļavu atjaunošana.
 - ilgtspējīga paliēņu pļavu apsaimniekošanas nodrošināšana, saglabājot apdraudētajām sugām piemērotus biotopus.

Isteno: Latvijas Dabas fonds.
Sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 22 pašvaldības – tai skaitā Burtnieku, Jeru, Sēļu un Vecates pagasta padomes.

Projekta norises laiks: 2004. - 2009. g.
Finansētāji: ANO Attīstības programma, Pasaules Vides fonds.
Norises vieta: Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts.
Projekta mērķis:
 Pilnveidot Latvijas aizsargājamo dabas teritoriju bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas praksi un ieviest bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas principus un praksi ZBR teritorijas plānošanā, apsaimniekošanā un ilgtspējīgā izmantošanā.
Isteno: ANO Attīstības programma.

Natura 2000 – Eiropas aizsargājamo teritoriju tīkls

Natura 2000 ir vienots aizsargājamo teritoriju tīkls visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kurā iekļautas teritorijas, kas nozīmīgas dažādu īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzībai un saglabāšanai. *Natura 2000* teritoriju tīkls aizņem 20% no Eiropas Savienības valstu kopējās teritorijas (Latvijā - 11,9 % no valsts teritorijas, iekļaujot pavisam 336 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas).

Noderīga informācija:

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācija
 Rīgas iela 10a, Salacgrīva, LV – 4033,
 Tālr. (+371) 4071408

Valmieras Tūrisma informācijas centrs
 Rīgas iela 10, Valmiera, LV – 4201,
 Tālr./Fakss: (+371) 4207177

Burtnieku tūrisma informācijas punkts
 Jaunatnes iela 15, Burtnieki, LV – 4206
 Tālr.: 4226485
 Darba laiks: maijs-oktobris 9:00 – 17:00, (svētdienās 13:00 – 17:00),
 pirmdienas, otrdienas - brīvas

Burtnieku pagasta padome
 J.Vintēna iela 7, Burtnieku pagasts,
 Valmieras raj., LV – 4206,
 Tālr. (+371) 4226643

Jeru pagasta padome
 Valdaines, Jeri, p.n. Endzele,
 Valmieras raj., LV – 4234,
 Tālr. (+371) 4263506

Sēļu pagasta padome
 „Sēļu muiža”, Sēji,
 Valmieras raj., LV – 4213,
 Tālr. (+371) 4268084

Vecates pagasta padome
 Vecate, Valmieras rajons, LV – 4211,
 Tālr. (+371) 4252636

Burtnieku zirgaudzētava
 J. Vintēnu iela 13, Burtnieku pag.,
 Valmieras raj., LV – 4206,
 Tālr. (+371) 29452833
 info@burtnieki.com

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds
 Projekts „Paliēņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem”
 Projekts „Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā”
 Projekta vadītāji: Inga Račinska, Otars Opermanis
 Teksts: Ilze Salna
 Konsultanti: Ainārs Auniņš, Andris Klepers, Aija Jakubovska
 Foto: Ainārs Auniņš, Andris Klepers, Edmunds Račinskis, Aivars Petriņš, Dmitrijs Telnovs, Līga Delvera, Valerijs Vahruševs, www.elap.lv
 Karte sagatavota, izmantojot SIA Envirotech “GIS Latvija 2,0” datubāzi
 Māksliniece: Anita Mežale
 Drukāts tipogrāfijā “Citrons”

Printed on environment-friendly paper

Buklets iespiests uz videi draudzīga papīra

Eķinupe floodplain

Nature Reserve „Lake Burtnieks Meadows” and nature reserve and landscape reserve zone „Vidusburtnieks ”

The aim of including Nature Reserve „Lake Burtnieks Meadows” and nature reserve zone „Vidusburtnieks” in the list of *Natura 2000* sites, was to ensure conservation of the remaining open meadows around Lake Burtnieks and provide a habitat suitable for the rare bird species found there. The protected territories, of the total area 1,765 ha are a part of the North Vidzeme Biosphere Reserve, representing a mix of vast tracts of forest, floodplain meadows, oxbows, and waterlogged areas and nature and landscape reserve zone.

Flora

The plant species found there are typical for wet meadows - Carnation Sedge, Northern Bedstraw, Mat-grass and Siberian Iris. They are species indicating that these meadows have not been improved.

Siberian Iris at Seda lower reaches floodplain

Birds

The **birds** nesting in the meadows, Corncrake and Great Snipe in particular, are the major values of „Lake Burtnieks Meadows” and „Vidusburtnieks”. These areas are also important breeding sites for waterfowl. The number of migratory waterfowl species on Lake Burtnieks exceeds several thousands. Lesser Spotted Eagle feeds regularly on Floodplains of Vidusburtnieks. Old forests are good for breeding of rare woodpeckers species: Three-toed Woodpecker, White-backed Woodpecker and Middle Spotted Woodpecker.

Invertebrates species

The vicinity of Lake Burtnieks with the streams falling into it, floodplain meadows, and oxbows provide a variety of habitats suitable for both common and protected **invertebrates species** , as for instance, Hermit Beetle, Large Copper Butterfly, Water Beetle and several rare dragonfly species.

Rare Water Beetle Dytiscus latissimus (female) is living in water sources of both territories

As the anglers confirm it, the rivers of Seda and Rūja is teeming with fish. Along with such common species as pike, roach, perch and tench, the rare and protected Pond Loach is also found there.

The **sandstone outcrops and springs** on the eastern shore of Lake Burtnieks are a rarity for the lakes of Latvia.

The **vicinity of Lake Burtnieks** has been inhabited already during the Stone Age. Two fishermen settlements on the right bank of the Rūja in the Vecate community are believed to be the Baltic’s major archaeological sites of the Stone Age, while the Zvejnieku burial site is held to be the most essential one of the Stone Age in northern Europe.

Restoration of Floodplain Meadows

To ensure conservation of unique nature values, within the project “Restoration of Latvian floodplains for EU priority species and habitats”, which is supported by the European Commission LIFE-Nature program and UNDP Latvia/GEF, since 2004 work is under way in the Burtnieki and Vidusburtnieki floodplains and also in 13 other places in Latvia to restore biologically valuable floodplain meadows, overtaken by forest if not managed. The aim is to achieve sustainable management of floodplain meadows by creating and maintaining habitats suitable for endangered species.

Traditional hay rack of Northern Vidzeme

The major activities:

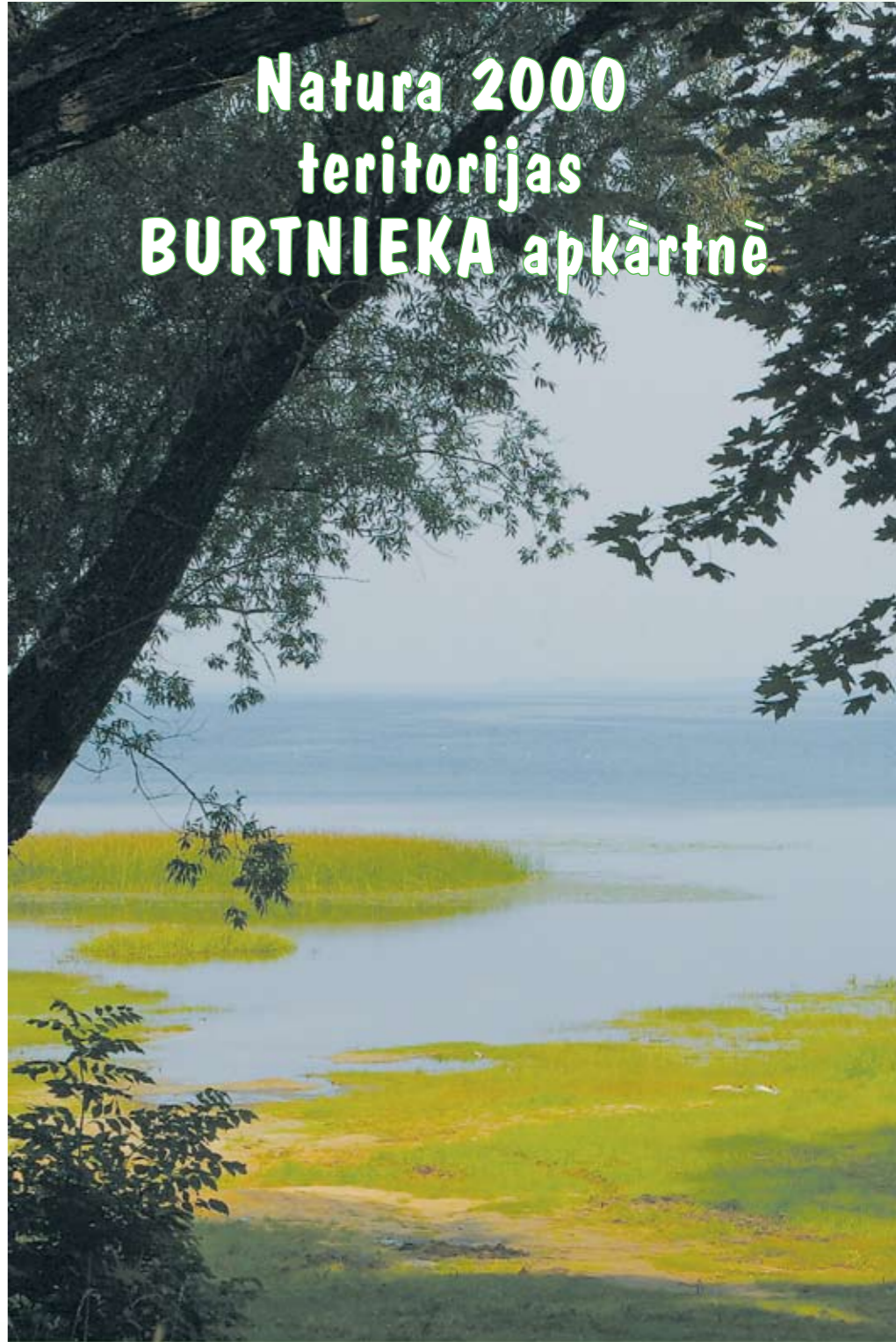
- late mowing of the meadows using methods that allow minimising negative impact on nesting succes of ground-nesting birds,
- increasing the area of open meadows by removing the bushes, involving the landowners and managers in environment-friendly management of the nature park,
- popularising the Burtnieki and Vidusburtnieki *Natura 2000* sites as appealing sites for eco-tourism and recreation, etc.

Grand Oak-tree at “Dambji” farmstead with more then 7 meters perimeter

Īpaši aizsargājama dabas teritorija

Natura 2000 teritorijas BURTNIEKA apkārtnē

Burtnieku ezera pļavas un Vidusburtnieks

Dabas liegums „Burtnieku ezera pļavas” Valmieras rajona Burtnieku pagastā 432 ha platībā un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta dabas un ainavu lieguma zona „Vidusburtnieks” Vecates, Burtnieku, Jeru un Sēļu pagastā 1333 ha platībā izveidots 2004. gadā. To izveidošanas mērķis ir saglabāt pēdējās atklātās dabiskās pļavas pie Burtnieku ezera un dabiskās meža dzīvotnes starp Rūjas un Sedas upju lejtecēm, lai nodrošināt te mītošajām Eiropā un pasaulē retajām putnu sugām labvēlīgus dzīves apstākļus. Abas teritorijas iekļautas arī Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā *Natura 2000*.

Dabas vērtības

Kikutam nepieciešamas plašas un mitras pļavas ar irdeni augsni, kur tas var baroties ar sliekām, durot garo knābi dziļi zemē

Putni

Pļavās ligzdojošie putni ir lielākā Burtnieku ezera pļavu un Vidusburtnieka vērtība. Paliēņu pļavās ligzdo griezes, ķikuti, pļavas tilbītes un gugatņi. Īpaši nozīmīgas no putnu aizsardzības viedokļa ir Ēķinupes un Briedes ietekas palienes, pļavu mitrākajās vietās ligzdo ormaniši un dumbrcāļi. Ēķinupes palienē ligzdo arī mērkaziņas, šeit novērota purva pūce. Paliēņu pļavas ir nozīmīga ligzdošanas vieta ūdensputniem. Niedrāju kā ligzdošanas vietu izmanto niedru lījas. Pavasarī caurceļojošo ūdensputnu skaits Burtnieku ezera apkārtnē sasniedz vairākus tūkstošus. Vidusburtnieka mežos ligzdo urālpūces, retas dzeņu sugas, paliēņu pļavās medī mazais ērglis.

Vidusburtnieka meži ir piemērota reto dzeņu sugu ligzdošanas vieta. Vidējais dzenis

Daba kā vienota ekosistēma

Burtnieku ezers un tajā ietekošās upes, to paliēņu pļavas, apkārtnes meži, avoti, ezera krasta smilšakmens atsegumi veido vienotu veselumu. Kopumā tie nodrošina dzīves apstākļus ierastiem un retiem augiem, bezmugurkaulniekiem, zivīm, putniem un ziditājiem. Šīs teritorijas ir īpašas ar to, ka ezera un upju paliēņu pļavas ieskauj veci, gandrīz neskartī meži, purvainas vietas mījas ar smilšainiem uzkalniem un cilvēka saimnieciskā darbība te nav intensīva.

Smilšakmens atsegumi ezera krastos Latvijā ir sastopami ļoti reti. Smilšakmens kraujas Burtnieku ezera austrumu krastā izveidojušās viļņu darbības rezultātā laikā, kad ezera ūdens līmenis bija augstāks

Atsevišķu retu sugu eksistenci liegumā nodrošina plašu piemērotu dzīvotņu sastopamība – paliēņu pļavas un veci dabiski meži

Augi

Dabas liegumiem raksturīgas galvenokārt slapjo pļavu augu sugas – grīši, vīgriezes, mēreni mitrās vietās – dažādas smilgu sugas. Burtnieku ezera pļavās maijā un jūnijā zied īpaši aizsargājamā Sibīrijas skalbe. Arī purva gandrēnes, ziemeļu mada-ras, stāvā vilkakūla un sāres grīslis ir augi, kas liecina par Burtnieku un Vidusburtnieka pļavu dabisko stāvokli.

Bezmugurkaulnieki

Burtnieku ezers ar tajā ietekošajām upēm, paliēņu pļavām un vecupēm nodrošina piemērotus apstākļus dažādu bezmugurkaulnieku sugu dzīvei. To vidū ir gan bieži sastopamas, gan retas un aizsargājamas sugas. Tā, piemēram, upītēs un paliēņu pļavās mīt platā un divjoslu airvabole, raibgalvas purvuspāre, tauriņu sugas lielā dižmakstene un zirgskābeņu zilenītis. Vecie lapkoki nodrošina dzīvesvietu pasaulē visvairāk aizsargātai vaboļu sugai – lapkoku praulgrauzim.

Zivis

Burtnieks un tajā ietekošās Seda un Rūja ir zivīm bagātas upes, atzīst makšķernieki. Līdzās bieži sastopamajām līdakām, raudām, asariem un līņiem te novērota aizsargājama un reta zivju suga – dūņu pikste.

Burtnieku ezers jau izsenis ir iecienīta atpūtas vieta. To kā peldvietu, laivošanas un makšķerēšanas vietu iecienījuši gan vietējie iedzīvotāji, gan tūristi. Netālu no ezera atrodas slavenā Burtnieku zirgaudzētava. Dabas liegumā „Burtnieku ezera pļavas” atrodas daļa no laivu bāzes un kempinga „Ezerpriedes”, bet nākotnē varētu būt arī pludmales un vēl viena laivu iznomāšanas vieta, dabas takas un skatu torņi. **Apmeklējot dabas liegumus, īpaši svarīgi ievērot videi draudzīgu uzvedību, – padomi no www.celotajs.lv**

Ceļo ar videi draudzīgiem transporta līdzekļiem.

Atstāj savus atkritumus tam paredzētajās vietās.

Neapmeklē retu dzīvnieku sugu atradnes, īpaši to vairošanās, ligzdošanas vai ziemošanas periodā.

Ugunskurus kurini tikai šim mērķim paredzētās vietās un ievēro ugunsdrošību.

Nakšņošanai teltis izvēlies tūristiem labiekārtotās apmetņu vietas.

Izmanto pēc iespējas vairāk vietējo iedzīvotāju ražoto produkciju, tādejādi atbalstot vietējo uzņēmējdarbību.

Cieni vietējo iedzīvotāju tradīcijas un paražas un preti saņem patiesu viesmīlību.

Putnu vērotājiem

Putnu vērošanai labākais laiks ir putnu pavasara migrācija aprīlī un maijā, kā arī klusas, vēlas jūnija pievakares, kad iespējams dzirdēt griezes un ormanišus. Putnu vērošanai izmantojams Ēķinupes pļavās esošais skatu tornis. Tas iekļaujas Visraga tūrisma takā un ir papildināts ar zīmējumiem un informāciju par liegumā sastopamajiem putniem. Teritorijas dabas aizsardzības plāns paredz, ka divi putnu vērošanas torņi tiks uzstādīti Burtnieku ezera austrumu krastā.

Putnu vērošanas tornis Visraga takas galā lieti noder arī apkārtnes ainavas vērošanai

Visraga taka Burtniekos

Visraga taka cauri Burtnieku muižas parkam gar 13. gadsimta Vācu ordeņa pils drupām ved uz Visragu – Ēķinupes paliēņu pļavām, kur atrodas putnu vērošanas tornis. No torņa paveras lielisks skats uz Burtnieku ezera plašo ainavu. Taka ir iekārtota ar tūrisma informācijas stendiem un atpūtas vietām. Tās iziešanai nepieciešamas apmēram 45 minūtes. Vēl viens skatu punkts atrodas pie atpūtas bāzes „Ezerpriedes”.

Burtnieku zirgaudzētava

Ikvienam Burtnieku apmeklētājam interesanta būs arī ekskursija pa Burtnieku zirgaudzētavu un iepazīšanās ar tās slavenajiem zirgiem. Burtnieku zirgaudzētava tūristiem piedāvā gan izjādes, gan vizināšanos pajūgā. Šīs atpūtas iespējas tiek piedāvātas ārpus lieguma teritorijas.

Burtnieku zirgaudzētavas zirgi nogana dabiskās paliēņu pļavas gan pie Briedes upes, gan Ēķinupes ietekas ezerā

Dabas aizsardzība

Lai nodrošinātu unikālo dabas vērtību saglabāšanu *Natura 2000* teritorijās „Burtnieku ezera pļavas” un „Vidusburtnieks”, ir izstrādāti abu teritoriju dabas aizsardzības plāni. Tajos paredzēta virkne pārdomātu pasākumu, kas ļaus uzturēt atklātas upju paliēņu pļavas, dabiskos mežus un saglabāt retas un aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas. Lai pļavās turpinātu ligzdot putni, tās jāpļauj vai jānogana. Aizaugušās pļavas jāatbrīvo no krūmiem, lai radītu labvēlīgākus apstākļus paliēņu putnu ligzdošanai – griezēm, ķikutiem, ķivītēm, pļavas tilbītēm un daudziem citiem.

Agra zālāju pļaušana nodara postu pļavu putniem– iznīcina ligzdas, sapļauj nelidojošos mazuļus. Tāpēc dabas liegumos jāievēro dzīvniekiem draudzīgus pļaušanas termiņus un metodes, lai novērstu putnu sugu daudzveidības un skaita samazināšanos. Arī zālējāji var palīdzēt uzturēt atklātas pļavu platības, un pie Ēķinupes zirgi ganīti arī agrāk. Tagad te ierīkots ierobežots zirgu ganību aploks Burtnieku zirgaudzētavas zirgiem.

Vairākās dabas liegumu teritorijās, galvenokārt mežos, kā galvenais apsaimniekošanas pasākums noteikta neiejaukšanās – neiejaukšanās dabiskajos procesos un ekosistēmās, kas ļaus saglabāt netraucētas meža putnu ligzdošanas vietas, neizmainītas vecupes un pašus bioloģiski vērtīgos mežus.

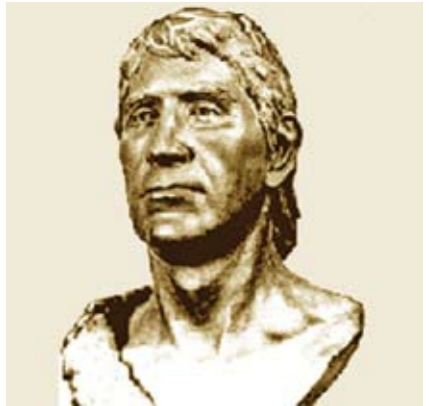
Krūmu ciršana jāveic pirms vai pēc putnu ligzdošanas sezonas, lai tiem netraucētu

Latvijas senvēsture Burtnieku ezera apkārtnē

Burtnieku ezera apkārtnē bijusi apdzīvota jau akmens laikmetā. Tiek uzskatīts, ka divas Zvejnieku apmetnes Vecates pagastā Rūjas labajā krastā ir nozīmīgākais akmens laikmeta arheoloģijas piemineklis Baltijā, bet Zvejnieku kapulauks ir lielākais akmens laikmeta kapulauks ziemeļaustrumu Eiropā. Pirmie arheoloģiskie pētījumi šai teritorijā veikti pagājušā gadsimta vidū, bet vērienīgākā izpēte notikusi 60. un 70. gados.

Zvejnieku apmetnes II kultūrlāni atrasti mezolīta kaula un akmens darbarķi, ieroči un rotaslietas

Zvejnieku kapulaukā aptuveni 40-45 g. veca, 9. vai 8. g. tk p. m. ē. apbedīta vīrieša galvas-kausa skulpturāla rekonstrukcija